

УДК 821.161.2

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/67-1-32>**Андрій ГУРДУЗ,***orcid.org/0000-0001-8474-3773*

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української мови і літератури

Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського

(Миколаїв, Україна) *gurdai@ukr.net*

ГЕОПОЕТИЧНІ ВЕКТОРИ УКРАЇНСЬКОГО ФЕНТЕЗИ ПЕРШИХ ДЕСЯТИЛІТЬ ХХІ СТ.

На відміну від радикальних трансформацій на ідейно-тематичному і структурному рівнях українського фентезі 2000–2020 рр., його геопоетична площина не зазнає настільки помітних змін, але відбиває зміщення акцентів, пов'язаних з оновленням метажанрової парадигми. Уперше визначаємо основні прояви геопоетичної векторності українського фентезі перших десятиліть ХХІ ст., зокрема в компаративному аспекті. Ключовими для розвідки є з'ясування характеру основного прояву в метажанрі етнонаціонального фактору; виявлення орієнтування вітчизняного митця у площині зарубіжного впливу протягом 2000–2020 рр., а також визначення способів національного маркування зображуваних подій у неурбаністичних фентезійних текстах періоду.

Координати геопоетики вітчизняного фентезі 2000–2020 рр. визначені переважно питаннями традиції, адаптації світових тенденцій фентезі й екстралітературними факторами національного сьогодення. З огляду на важливість для нового українського фентезі етноматеріалу значна роль у метажанрі ХХІ ст. належить протофентезійним текстам – у першу чергу, М. Коцюбинського і Лесі Українки, тому пантеїстичність карпатського антуражу й відповідних стилізацій варто вважати прикметою аналізованого сучасного масиву. Цей маркер національної традиції не виводить художній корпус із такими включеннями з формату міського субжанру. У переживанні вітчизняним фентезі 2010–2020 рр. істернізації найчутливішим також є урбаністичний субжанр. Національна маркованість неурбаністичного фентезійного світу як (давньо) українського у творах ХХІ ст. помітних змін у перипетійну площину не вносить і є переважно емблематичною, хоча має вирішальне значення на рівні пафосу, підтекстного трактування подій. Розвиваючись органічно світовим тенденціям, сучасне українське фентезі засвоює трансформовану до триєдності парадигму метажанру, але ще не виробляє геопоетично типових констант для середньої ланки цієї парадигми, зосереджуючись на етичній площині. На початковому етапі перебуває розроблення умовних топосів віртуалізації.

Першим тематичним вектором геопоетики українського сучасного фентезі є етнонаціональний, утілюваний переважно в карпатському антуражі. Панівний урбаністичний субжанр у зв'язку з рецепцією соціально значимих подій і явищ мотивує часом топографічну точність міст країни. Тяжіння українського письменника у 2010–2020-х рр. до східної культурної традиції також може бути кваліфіковане як геопоетичний вектор фентезі. Засоби маркування зображуваних подій як таких, що тривають на давньоукраїнських землях, складає третій базовий вектор аналізованої геопоетики. Наведені положення можуть бути уточнені і розгорнуті в масштабному й перспективному дослідженні геопоетичних проявів сучасного українського фентезійного роману.

Ключові слова: фентезі, геопоетика, парадигма, місто, Схід, віртуальність.

Andrii GURDUZ,*orcid.org/0000-0001-8474-3773*

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of Ukrainian Language and Literature

V.O. Sukhomlynskyi National University of Mykolaiv

(Mykolaiv, Ukraine) *gurdai@ukr.net*

GEOPOETIC VECTORS OF UKRAINIAN FANTASY METAGENRE IN THE FIRST DECADES OF THE XXI CENTURY

In contrast to the radical transformations on the ideological, thematic and structural levels of Ukrainian fantasy metagenre in 2000–2020, its geopoetic plane does not undergo such noticeable changes, but reflects the shift in emphasis associated with the renewal of the metagenre paradigm. For the first time, we define the main manifestations of geopoetic vectors of the Ukrainian fantasy metagenre of the first decades of the XXI century, particularly in the comparative aspect. The key in our article is to research the nature of the main exhibition of the ethno-national factor in this metagenre; we identify the orientation of the national writers in the plane of foreign influence during 2000–2020, as well as we determine the methods of national marking of depicted events in non-urban fantasy texts of the period.

The coordinates of the geopoetics of the national fantasy 2000–2020 are determined mainly by issues of tradition, adaptation of the world tendencies in fantasy literature, and extra-literary factors of the national present. Given the importance of ethnomaterial for the new Ukrainian fantasy, a significant role in this metagenre of the XXI century belongs to proto-fantasy texts – first of all, by M. Kotsyubynskyi and Lesia Ukrainka, therefore the pantheistic nature of the Carpathian entourage and corresponding stylizations should be considered a sign of the analyzed modern massif. This marker of the national tradition does not remove the artistic corps with such inclusions from the format of the urban subgenre. In Ukrainian fantasy of 2010–2020, the urban subgenre is also the most sensitive to the influence of the East. The national marking of the non-urban fantasy world as (ancient) Ukrainian in the works of the XXI century does not make noticeable changes in the plot plane and is mainly emblematic, although it is of decisive importance at the level of pathos, subtextual interpretation of events. Developing organically with world tendencies, the modern Ukrainian fantasy assimilates the metagenre paradigm transformed to trinity, but does not yet produce geopoetic typical constants for the middle link of this paradigm, focusing on the ethical plane. The development of conditional topos of virtualization is at the initial stage too.

The first thematic vector of the geopoetics of Ukrainian modern fantasy is ethno-national, embodied mainly in the Carpathian entourage. The dominant urban subgenre in connection with the reception of socially significant events and phenomena motivates the topographic accuracy of the country's cities. The attraction of the Ukrainian writer in the 2010–2020s to the Eastern cultural tradition can also be qualified as a geopoetic vector of fantasy literature.

The third basic vector of the analyzed geopoetics is the means of marking the depicted events as ongoing on ancient Ukrainian lands. The above thoughts can be clarified and developed in a large-scale and prospective study of geopoetic manifestations of the modern Ukrainian fantasy novel.

Key words: *fantasy, geopoetics, paradigm, city, East, virtuality.*

Постановка проблеми. На відміну від радикальних трансформацій на ідейно-тематичному і структурному рівнях українського фентезі 2000–2020 рр., його геопоетична площина не зазнає настільки помітних змін, хоча не може не відбивати зміщення акцентів, пов'язаних з оновленням метажанрової парадигми, з «цивілізаційно-культурною реорієнтацією» (Поліщук, 2011: 12) вітчизняного митця та його реєптацією знакових суспільних явищ і процесів тощо. Будучи водночас і атрибутом, і одним із провідних факторів фентезійного моделювання, геопоетика заслуговує на комплексний розгляд на матеріалі як національного художнього корпусу, так і на основі результатів міжкультурного діалогу, причому йдеться не про констатацію топосів та опис характеру пейзажів чи інтер'єрів у творах, але про послідовне осягнення *полірівневих геопоетичних моделей* в авторському доробку, синхронному й діахронному субжанрових зрізах, порівняльній зумовленості тощо. Саме комплексність і системність розгляду уявляються провідними умовами студіювання, оскільки відокремлене простеження площин сучасного метажанру часом призводить до некоректних висновків, як, наприклад, стосовно сюжетики у проектуванні на біблійний контекст у працях К. Граймс (Grimes, 2002: 108) або Д. Мерфі (Murphy, 2011: 401).

Дослідження геопоетики вітчизняного фентезі як актуальна проблема здатне значно змінити стереотипне сприймання метажанру в його стрімкому переборенні власних меж, уможливити нову оптику національної культури, активно пересмілюваної в міфотворчому дискурсі останнього десятиліття. Уповільнюють обсервацію в

цьому напрямку, очевидно, нерозробленість методології вивчення питання, а також його синтетичний характер, котрий вимагає для верифікації наукових результатів підключення профілів культурології, етнопсихології, соціології, соціальної географії тощо з активним підключенням поки засвоєваних українським літературознавством полів постколоніального (Т. Гундорова, Н. Овчаренко, О. Забужко й ін.) та транснаціонального письма (зокрема, О. Анхим).

Аналіз досліджень. Попри очевидну значущість та актуальність проблем геопоетики сучасної української літератури в контексті світової, котрі глобально засвідчила, зокрема, робота профільної Міжнародної наукової конференції «Літати небом. Жити на землі. Геопоетичні стратегії сучасних літературознавчих досліджень» (Бердянський державний педагогічний університет, 28–29 вересня 2023 р.), рівень їх теоретичного висвітлення залишається недостатнім; відсутність уніфікованої методології позначається й у вищій активності спроб практичних проєкцій, які, своєю чергою, закономірно не встигають пересмілювати широкий і швидко оновлюваний художній потік професійного й непрофесійного авторства пріоритетної геопоетичної тематики. Серед таких практичних спроб А. Аністратенко (частково), Н. Герасименко, Н. Кобилко, С. Філоненко, О. Харлан та ін. варто виділити студії нині вже польсько-українського вченого Я. Поліщука в монографічному форматі з соціософським осмисленням, у першу чергу, подій української дійсності початку XXI ст. (Поліщук, 2018). Праця професора синонімічна низці розвідок колег у тому сенсі, що досліджує не стільки геопоетич-

ний комплекс питань, скільки позначення психо-емоційного відображення суспільно-культурних подій на динаміці геоіміджів різної масштабності.

Геопоетика власне вітчизняного фентезі перших десятиліть XXI ст. у цілому чи в доробку персоналій не ставала об'єктом вивчення ні автономно, ні в компаративному ракурсі, хоча про високі перспективи дослідження цього кластера для панорамного бачення художнього рівня хоча б одного з субжанрів свідчить розрізнений досвід комплексного розроблення аспектів фентезійної геопоетики: мікротопосів (лабіринт, бібліотека, локальна віртуальність тощо), топосів (місто, загалом пейзажний спектр у метажанрі тощо), теоретичного обґрунтування типології окремих реальних чи ірреальних локусів (наприклад, Є. Канчурою (Канчура, 2016), А. Аністратенко (Аністратенко, 2020)). Стосовно зарубіжних одиничних праць також варто говорити швидше про вивчення фентезійних геоакцентів на мікрорівні, у масивах творів окремих яскравих письменників переважно для з'ясування своєрідності метафорики й міфопоетики їх художніх світів (Дж. Р. Р. Толкіна, Т. Претчетта, Дж. К. Ролінг і под.), але не в сенсі глобальних узагальнень (зокрема, Х. Блекфорд (Blackford, 2012: 199–213), С. Екман (Ekman, 2016)). У такий спосіб, заявлена нами проблема не досліджена і важлива з огляду на поки не вельми вдалі спроби сформулювати загальну теорію фентезійного метажанру (Б. Аттебері, Д. Фімі).

Мета статті – вперше визначити основні прояви геопоетичної векторності українського фентезі (широкого кола його репрезентативних зразків) перших десятиліть XXI ст., зокрема в компаративному аспекті. Ключовими для розвідки бачимо з'ясування а) характеру основного прояву в метажанрі етнонаціонального фактору; б) орієнтування вітчизняного митця у площині зарубіжного впливу протягом 2000–2020 рр., а також в) способів національного маркування зображуваних подій у неурбаністичних фентезійних текстах періоду.

Виклад основного матеріалу. Системний аналіз показових для вітчизняного фентезі творів 2000–2020 рр. засвідчує, що координати геопоетики метажанру визначені переважно питаннями традиції, адаптації світових тенденцій фентезі й потужними екстралітературними факторами національного сьогодення. Обираючи шлях визначення векторів основних геопоетичних тяжінь цього художнього корпусу, ми дотримуємось принципу магістрального розгляду тенденцій, продуктивність котрого підтвер-

джена сучасними фундаментальними працями з міфопоетики й міфотворчості: зокрема застосуванням для формування систематики фентезі Ф. Мендлесон (Mendlesohn, 2008: xiv) і розпізнавання міфологічних сценаріїв Ю. Вишницької (Вишницька, 2016: 35–36).

З огляду на важливість (і часом матричність) для розвитку нового українського фентезі етно-матеріалу (С. Філоненко, Г. Улюра, В. і Д. Капранови) значна роль у метажанрі XXI ст. належить протофентезійним текстам – у першу чергу, «Тіням забутих предків» М. Коцюбинського і «Лісовій пісні» Лесі Українки, тому пантеїстичну проробленість карпатського антуражу й відповідних стилізацій варто вважати прикметою аналізованого сучасного вітчизняного масиву («Гонимарник» Д. Корній, «Фортеця для серця» О. Печорної й ін.), залучаючи сюди й близьку художню оптику презентування чорнобильських посткатастрофічних лісів із привнесеними елементами інших міфологій (наприклад, у «Дзеркалі Єдиного» Л. Таран).

Формування західноєвропейськими і північноамериканськими митцями фентезійної атмосфери в тісному діалозі з літературною традицією й забезпечення в такий спосіб сталості національного канону фіксуємо в XXI ст. і в англійському фентезі (так, С. Кларк у «Джонатані Стренджі і містері Норреллі» («Jonathan Strange & Mr Norrell») звертається до постатей Дж. Г. Байрона і В. Шекспіра), однак у цьому разі постаті і / чи творчість метрів носить характер авторитетного свідчення, підтвердження й суголосності прописуваних сучасним автором ідей (інша крайність – мешап-опрацювання класичних романів, де співвідношення нового тексту порівняно з базовим – приміром, Дж. Остін, – значно менше за половину). Зазначені ж українські фентезійники, зберігаючи самотність та оригінальність своїх текстів, своєрідно (сутнісно) інсталюють у них матричну образність і наративістику, чим досягають виразного художнього ефекту.

Означений маркер національної традиції не виводить, однак, сучасний художній корпус із такими включеннями з формату найпотужнішого нині міського субжанру (Ekman, 2016: 457–458), топосність якого в українському фентезійному кластері відносно стабільна, впізнавана й географічно розширюється: до узвичаєного київського і львівського текстів додаються одеський, миколаївський тощо. Топографічній точності й деталізації зображення реальних міст сприяє все популярніша рецепція фентезійниками національних соціально-культурних порухів сучасності (репрезентативний приклад – відображення Революції

Гідності на київському Майдані 2013–2014 рр. у «Домі, у котрому заблукав час» В. Гранецької, А. Нікуліної й М. Однорог); міста отримують олюднені характеристики й оцінки автономно і в зіставленні (передовсім Київ і Львів). У цьому ж контексті відбувається осмислення фентезійною прозою загалом історичних і суспільно-політичних подій минулого й сучасного, причому найоригінальніше тут, природно, імагологічне бачення: радянських репресій і ГУЛАГу – в «Напівжитті» («Half Life») С. Грін, Голокосту і Другої світової війни в цілому, проблем расизму – у «Домі дивних дітей» («Miss Peregrine's Home for Peculiar Children») Р. Рітза тощо. Водночас події міського хронотопу частіше слугують обставинами початку квесту («Бурецевіт» М. Ряполової, «Палімпсест» Я. Каторож, «Вітрова гора» А. Багряної) чи описом однієї з граней світу, що вібує («Зло» Л. Баграт, «Містичний вальс» Н. Очкур, «Гонихмарник», «Безсмертні» та ряд інших романів Д. Корній, «Осіннє Рондо місячної ночі» А. Рогашко, «Не люди, люди, нелюди» Н. Ліщинської) – аналогічно до «таємничих» Лондона в поттеріані Дж. К. Ролінг чи «Домі дивних дітей» Р. Рітза, Нью-Йорка в «Гені» («Gene») С. Павлоу, Парижа в «Я, Франкенштейні» («I, Frankenstein», США, 2014) реж. С. Бітті й ін.

У переживанні вітчизняним фентезі 2010–2020 рр. істернізації – системного підвищеного інтересу до східних культур у результаті переходу на новий мистецький рівень найчутливішим також виявляється урбаністичний субжанр. Одним з основних шляхів утілення істернізації тут стає інтертекстуальність переважно рівня лексики на позначення топонімів, побуту, одягу, прийомів духовних практик і культури Сходу загалом («Мантра-омана» В. Гранецької, «Гонихмарник» Д. Корній та ін.). Для українського метажанру XXI ст. (як і для східнослов'янського в цілому) така тенденція закономірно є другим кроком стосовно зарубіжного мистецького досвіду після попередньої вестернізації, адже творці раннього вітчизняного фентезі перебували під потужним впливом західних колег і вийти за межі канону змогли з них одиниці (у першу чергу, М. і С. Дяченки). Тенденцію східного повороту простежуємо і в північноамериканському та західноєвропейському фентезі 2010–2020 рр. – С. Кінга, Х. Векер, С. Грема-Сміта, Б. Вінтерса та ін., однак тут фронтальна зацікавленість культурою й філософією Сходу викликана віднайденням прийнятної екзотики, втомленістю власних матриць, провалом пов'язаних із певними концептами національних сподівань (Harris, 2008).

Традиційна топосність у західних текстах зберігається, а жанровий антураж поповнений елементами східних культур. Вихід на східний вектор, окрім іншого, відкриває для західної й української аудиторії нові горизонти в оновленні комбінаторики сучасної міфології, зокрема в крос-варіаціях.

Реалізована частіше за посередництвом топонімів, антропонімікону, зображуваних традицій (наприклад, у трилогії про Грана А. Закордонця, романі О. Радущинської «...Коли сонце було стозрячим. Амулет волхва» тощо) національна маркованість неурбаністичного фентезійного світу як (давньо) українського у творах XXI ст. помітних змін у перипетійну площину не вносить і є переважно емблематичною, хоча має вирішальне значення на рівні пафосу, підтекстного трактування зображуваних подій. Особливо помітно це в моделюванні молодшого покоління фентезійників – Я. Каторож, А. Закордонця й ін. Відповідно у випадках таких прозових авторських асоціацій (переважно історичного гатунку, але не в альтернативній історії) вилаштування систем світів частіше бачимо не традиційне для метажанру вертикальне (як у «Безсмертних» Д. Корній, «Домі, у котрому заблукав час» В. Гранецької, А. Нікуліної й М. Однорог, «Вітрової горі» А. Багряної, «Не людям, людям, нелюдям» Н. Ліщинської й ін.), а горизонтальне, адже тип другої моделі простіший для уявлення реципієнта і більш наближений до реальності (характерний для слов'янського субжанру в цілому – зокрема, у «Відьмаку» А. Сапковського).

Розвиваючись органічно світовим тенденціям, українське фентезі XXI ст. засвоює трансформовану до триєдності парадигму метажанру «добро – (умовно нейтральна) змінна – зло» (Гурдуз, 2022), але закономірно повільніше і, на відміну від західного типу, не виробляє ще геопоетично типових констант для середньої ланки цієї парадигми, зосереджуючись переважно на абстрактно етичній площині. У геопоетичному сенсі на початковому етапі (у доробку одиничних авторів – Г. Л. Олді, М. і С. Дяченків, М. Кідрука) перебуває вітчизняне розроблення умовних топосів віртуалізації – простору, де бінарна опозиційність може бути нівельована.

Висновки. Наскрізне прочитання репрезентативної української фентезійної прози перших десятиліть XXI ст. дозволяє говорити про ряд тематичних векторів вираження її геопоетики. Згідно з традицією вітчизняної літератури першим таким вектором бачимо етнонаціональний, утілюваний переважно в карпатському антуражі, у більшості випадків належному, тим не менше,

міському фентезі. Урбаністичний субжанр розвивається найшвидше й у зв'язку з рецепцією соціально значимих подій і явищ мотивує часом топографічну точність високої деталізації найбільших міст країни. Ключова зміна культурного тяжіння українського письменника у 2010–2020-х рр. від вестернізації до істернізації також реалізується передовсім у межах фентезійної урбаністики (з прийомами часового зміщення) й може бути кваліфікована як геопоетичний вектор фентезі. Набір засобів для маркування зображуваних подій як таких, що тривають на давніх українських землях, складає третій базовий вектор аналізованої геопоетики.

Викладені положення щодо векторності геопоетики є принциповими у процесі кваліфікації культурних тяжінь сучасних фентезійників, глибоко занурених у міжнаціональний діалог, а також під час студіювання рецепції сучасним фентезі соціокультурних національних рухів. Природно, запропоновані роздуми можуть бути уточнені і розгорнуті в масштабному й перспективному дослідженні геопоетичних проявів українського фентезійного роману ХХІ ст., що сприятиме формуванню панорамного бачення його субжанрового спектру, зокрема оптимізації компаративного вивчення фентезійного політичного і виховного романів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аністратенко А. В. Альтернативна історія як метажанр української та зарубіжної прози: компаративна генетика і поетика: монографія. Чернівці: БДМУ, 2020. 547 с.
2. Вишницька Ю. В. Міфологічні сценарії в сучасному художньому та публіцистичному дискурсах: монографія. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 612 с.
3. Гурдуз А. Парадигмальний зсув у фентезійній романістиці перших десятиліть ХХІ ст.: етичний аспект. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич: Вид. дім. «Гельветика», 2022. Вип. 53. Т. 1. С. 187–193. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/53-1-27>.
4. Канчура Є. Дім на перехресті світів у літературі фентезі: відкриття шляху до індивідуалізації. *Сучасні літературознавчі студії*: зб. наук. пр. Київ: КНЛУ, 2016. Вип. 13. С. 256–264.
5. Поліщук Я. Автентизм: (спроба дефініції художнього напрямку ХХІ століття). *Філологічні семінари: літературна критика і критерії художності*. Київ, 2011. Вип. 15. С. 11–17.
6. Поліщук Я. Гібридна топографія. Місця й не-місця в сучасній українській літературі. Чернівці: Книги – ХХІ, 2018. 272 с.
7. Blackford H. V. The Myth of Persephone in Girls' Fantasy Literature. New York; London: Routledge (Taylor & Francis Group), 2012. xi, 247 p.
8. Ekman S. Urban Fantasy: A Literature of the Unseen. *Journal of the Fantastic in the Arts*. 2016. Vol. 27. No 3 (97). P. 452–469.
9. Grimes M. K. Harry Potter: Fairy Tale Prince, Real Boy, and Archetypal Hero. *The Ivory Tower and Harry Potter: Perspectives on a Literary Phenomenon* / ed. L. A. Whited. Columbia; London: University of Missouri Press, 2002. P. 89–122.
10. Harris B. Resurrecting the Unicorn: Masculinity in the 21st Century. Camel: Fisher King Press, 2008. 290 p.
11. Mendlesohn F. Rhetorics of Fantasy. Middletown, Connecticut: Wesleyan University Press, 2008. XXV, 306 p.
12. Murphy D. Jesus Potter Harry Christ. Portland, Oregon: Holyblasphemy Press, 2011. 459 p.

REFERENCES

1. Anistratenko A. V. (2020) Alternatyvna istoriia yak metazhanr ukrainskoi ta zarubizhnoi prozy: komparatyvna henolohiia i poetyka. [Alternative history as a Metagenre of Ukrainian and Foreign Prose: Comparative Geneology and Poetics]. Chernivtsi: BDMU, [in Ukrainian].
2. Vyshnytska Yu. V. (2016) Mifolohichni stsenarii v suchasnomu khudozhnomu ta publitsystychnomu dyskursakh. [Mythological Scenarios in Modern Artistic and Journalistic Discourses]. Kyiv: B. Hrinchenko University of Kyiv. [in Ukrainian].
3. Gurduz A. (2022) Paradyhmalnyi zsvu u fenteziinii romanistytsi pershykh desiatylyt XXI st.: etychnyi aspekt. [A paradigmatic shift in fantasy novels of the first decades of the xxi century: the ethical aspect]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskiy zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. – Topical Issues in the Humanities: Intercollegiate Collection of Scientific Papes of Young Scientists of Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University*, 53: 1. 187–193. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/53-1-27>. [in Ukrainian].
4. Kanchura Ye. (2016) Dim na perekhresti svitiv u literaturi fentezi: vidkryttia shliakhu do indyviduatsii. [Home at the crossroads of worlds in fantasy literature: opening the path to individuation]. *Suchasni literaturoznavchi studii. – Contemporary Literary Studies*: coll. of science papers, 13. 256–264. [in Ukrainian].
5. Polishchuk Ya. (2011) Avtentyzm: (sproma defynitsii khudozhnoho napriamu XXI stolittia). [Authenticity: (an attempt to define the artistic direction of the XXI century)]. *Filolohichni seminary: literaturna krytyka i kryterii khudozhnosti. – Philological Seminars: Literary Criticism and Criteria of Art*, 15. 11–17. [in Ukrainian].
6. Polishchuk Ya. (2018) Hibrydna topohrafiia. Mistsia y ne-mistsia v suchasni ukrainskii literaturi. [Hybrid topography. Places and non-places in modern Ukrainian literature]. Chernivtsi: Knyhy – XXI, [in Ukrainian].

7. Blackford H. V. (2012) *The Myth of Persephone in Girls' Fantasy Literature*. New York; London: Routledge (Taylor & Francis Group).
8. Ekman S. (2016) *Urban Fantasy: A Literature of the Unseen*. *Journal of the Fantastic in the Arts*, 27: 3 (97). 452–469.
9. Grimes M. K. (2002) Harry Potter: Fairy Tale Prince, Real Boy, and Archetypal Hero. *The Ivory Tower and Harry Potter: Perspectives on a Literary Phenomenon* / ed. L. A. Whited. Columbia; London: University of Missouri Press. 89–122.
10. Harris B. (2008) *Resurrecting the Unicorn: Masculinity in the 21st Century*. Camel: Fisher King Press.
11. Mendlesohn F. (2008) *Rhetorics of Fantasy*. Middletown, Connecticut: Wesleyan University Press.
12. Murphy D. (2011) *Jesus Potter Harry Christ*. Portland, Oregon: Holyblasphemy Press.